

Otázka: Renesanční filozofie

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Teji

Renesanční filozofie

- znovuzrození antiky
- „*ad fontes*“ („*k pramenům*„) - jít zpět k pramenům a nečerpat pouze z komentářů
- důraz na člověka (od boha, duchovna)
- zkoumání člověka, světa
- důraz na svobodu, individualismus
- používat smyslové zkušenosti → experimenty
- vynález knihtisku → nové rychlé šíření myšlenek

Renesanční přírodověda

- heliocentrický model (u některých Pythagorejců, ale protože jim to tak zapadalo - nebyl zdůvodněn) byl znovu objeven
- renesanční přírodověda ale nečerpala z antiky, ale sama podložila matematickými výpočty důkaz heliocentrismu

Mikuláš Koperník

- (1473-1543)
- polský astronom
- tvrdil, že země je jednou z planet, která krouží okolo slunce a také se točí podél své osy
- napsal to v díle „*O obzích nebeských sfér*“
- Koperník nebyl církví stíhán nebo odsouzen atd. (vydal to relativně brzo)
- církví vadí že země není střed vesmíru (bůh „pečuje“ o zemi a tak musí být přece ve středu)
- církvi vadí že země je kulatá, protože potom není kam umístit peklo a nebe!

Johannes Kepler

- (1571-1630)
- dílo „*Harmonie světa*“
- potvrdil Koperníkův heliocentrismus
- matematicky formuloval zákony pohybu planet

- vypočítal, že planety neobíhají po kruhových, ale po eliptických drahách

Galileo Galilei

- (1564-1642)
- italský badatel
- podporoval Koperníkovu teorii → dostal se do konfliktu s církví (musel odvolat jeho teze) → známá věta „...a přece se točí!“
- je důležitý jako zakladatel moderní mechaniky
- zatímco aristotelská přírodověda se ptá proč těleso například padá a odpoví si, že „protože je těžké a hledá si své přirozené místo na zemi“
- Moderní přírodověda se ptá „jak těleso padá“ → popíše proces a nepopisuje proč

Giordano Bruno

- (1548-1600)
- stál za svými myšlenkami → byl upálen
- byl nesmírně odvážný za svého života: byl dominikán a udělal neslýchanou věc - když nesouhlasil s Dominikánskými myšlenkami tak z řádu vystoupil
- stal se psancem - byl mu zabaven majetek atd.
- všichni však s církví nesouhlasili → byl podporován různými šlechtici, aby mohl dál bádát a věnovat se své práci
- šel dál než ostatní:

- není jen naše slunce a naše planety, ale existuje nespočet sluncí a nespočet planet
- vesmír je nekonečný a všechno je v pohybu (jen my ho nedokážeme pozorovat, ale existuje)
- tohle opravdu církev děsně štválo
- navíc byl **panteista** - je jeden bůh, ale je ve všem (ztotožnění boha s přírodou)
- bůh ve světě funguje jako oduševňující princip, jako řád

Renesanční humanismus

- směr zabývající se člověkem samým
- existuje v celé historii (proto je třeba říct Renesanční humanismus)

Erasmus Rotterdamský

- 1. renesanční humanista
- zakladatel textové kritiky
- jednou z hlavních zásad realismu je jít k pramenům (středověk měl Aristotela a Platóna jen zprostředkovaně)
- zkoumá veškerá díla (Antická atd.) v originálech
- kompletně **přeložil Bibli**
- na jednu stranu dal originál a na druhou dal svůj překlad a komentář k překladu - co přeložil

jinak a proč)

- je to úplně nový typ překladu - tento typ překladu jsme zdědili až dodnes
- dílo **Chvála bláznivosti** (Chvála bláznovství)
- je to kritika celé společnosti
- chválu pronáší paní bláznivost, která pěje chválu na samu sebe, jak sama dobře vládne světu → na světě panuje bláznivost - kritizuje řemeslníky, vědce, teology, církve, panovníky atd.
- měl pravdu → po vydání byl napadán dotyčnými, kterých se dotknul (církve atd.)
- hájil se vtipně, jako že to v knize říká karnevalová postava (bláznivost) a navíc žena, takže se tomu přece nedá věřit

Michel de Montaigne

- zakladatel eseje jako žánru
- autorem díla **Eseje**
- jsou tam jak úvahy tak vyložené eseje
- zabývá se smrtí, rozumovým a smyslovým poznáváním, etickými tématy atd.

Esej

- krátký text na vážné téma (většinou složitější)
- je to něco mezi uměleckou a vědeckou literaturou (je to subjektivní i objektivní)
- je představitelem skepticismu (je zastáncem obou skepsí - ... a ...)

- zabývá se postavením ve světě a zjišťuje, že člověk je tvorem „nejbídnejším“ a zároveň „nejnadutějším“
- klamou jak smysly tak rozum a přitom si myslíme, že poznáme podstatu světa
- poznáváme jen jevy - nikdy se nedostáváme k podstatám (nemůžeme si myslet, že naše poznání světa je lepší než zvířat - ty zvířata mají jen *jiné* poznání, ale ne horší!)
- šel v linii sofistů a Epikúra - zastává se relativitou zákonů (např. obhajuje kanibalismus - je to pouze jejich vyvynutý pohled na svět - nelze je odsoudit)
- je velice vzdělaný, ale tvrdí, že knihy jsou k ničemu (myslí to, že vědění, které není přímo získané, ale jen přečtené a okoukané je k ničemu - každý si musí svou pravdu nalézt sám a ne si ji přečíst)
- Politické a právní teorie:

Niccolo Machiavelli

- pocházel z Florentské republiky (v té době byla Itálie roztříštěná)
- byl velice společenský
- psal i básně, epigramy (krátká satirická čtyřverší - vznikly jako nápisy na domech v Řecku a Římě), posměšné básně atd.
- působil ve vysokých politických funkcích
- snil o znovusjednocení Říma (o sjednocení všech roztroušených států)
- v jeho době byla florentská republika zmítaná spoustou revolucí, převratů atd. → vidí, že pro sjednocení je potřeba mít silného panovníka

- dílo **Vladař**

- je pravda, že vychází ze zásady „Účel světí prostředky“

- dovoluje panovníkovi aby použil čehokoliv jen aby zůstala republika sjednocena (Isti, zrady, může porušovat smlouvy, má neomezenou moc, má trestat veřejně a exemplárně každého kdo se mu postaví)

- vše to dokumentuje na příkladech z historie (ten a ten podepsal tu a tu smlouvu a neporušil ji i když byla pro vlast nevýhodná, ale kdyby ji porušil tak by to bylo lepší)

- dělá vlastně poučení z dějin

- 20 let putovaly ve spisech

- 5 let po Machiavelliho smrti bylo dílo vydáno a hned stejného roku zakázáno a postaveno na církevní index → z díla kolovaly už jen útržky a citace → vznikl Machiavelismus typu „Účel světí prostředky“, ale již bylo zapomenuto že to bylo psáno za historických souvislostí a Machiaveli neříkal pouze že „Účel světí prostředky“

Thomas Moore

- (= Thomas Morus)

- autor **Utopie**

- své utopické dílo pojmenoval Utopie a založil tím tak žánr utopie

- název Utopie je od názvu panovníka vymyšlené země (jmenoval se Utopos)

- překlad z řečtiny: U = ne; topos = místo (místo co není, neexistující stát)

- podle panovníka se jmenuje ostrov, který je podnebím velice blízko Anglii

- na tom ostrově pracují všichni a pracují rádi
- protože pracují všichni stačí jim pracovat 6 hodin denně
- po práci mají čas na vzdělávání (vzdělávají se rádi) a na zábavu
- neexistuje soukromé vlastnictví
- výrobky jsou přidělovány podle potřeb (luxus je zakázán – JEN to co potřebují)
- existuje náboženská svoboda (mohou vyznávat co chtějí)
- všichni jsou si rovni (neexistují žádní otroci, žádní poddaní atd.)
- zabýval se tam ohrazováním – v anglii se v té době začínalo pěstovat čím dál ovcí pro výhodnou vlnu – aby mohli pěstovat tak ničí pole – vesničané nemají kde pěstovat a musí tak prchat do měst → jsou ještě ve větší bídě

Tomaso Campanella

- pocházel z chudé rodiny
- měl neústupnou povahu
- zabýval se astrologií (v díle sluneční stát se vše bude řídit astrologií)
- církví byl podezříván z kacířství – byl vězněn a měl být i upálen, ale byl osvobozen, protože předstíral šílenství → byl ušetřen a 20 let pobýval ve vězení
- všechny své spisy napsal ve vězení, když předstíral šílenství (je to mnohdy velice úsměvné)
- napsal mnoho spisů – jedním ze spisů je i **Sluneční stát**

Sluneční stát

- je to **teokracie** (vládnou tam kněží)
- kněží jsou zároveň vědci
- od ostatních utopií se Sluneční stát liší tím, že to není ostrov, ale rozkládá se na hoře, na rovníku (je zde mírné podnebí – proto jsou tam lidé mírných povah)
- na hoře leží jádro státu – občané jsou dokonale vycvičeni ve zbrani (jsou dokonalými obránci, ale ne útočníky – mají přece mírné povahy)
- když jsou napadeni tak se brání a přemůžou nepřítele – z poražených se stanou otroci, ale jen do chvíle než pochopí, že vlastně chtějí sami žít ve slunečním státě → poté se stávají obyčejnými občany
- postupně se Sluneční stát rozroste do celého světa (velice neobvyklá utopie)
- každý může vyznávat svobodně libovolné náboženství, ale v podstatě vše se řídí astrologickými předpověďmi
- všechno majetek je společný → předměty jsou přidělovány podle potřeb
- luxus je trestán (až pod trestem smrti) → všichni mají jen co potřebují, nikdo nesmí mít a nemá nadbytek
- hlavní kněz má pomocníky (v podstatě zastupují ministerstva)
- život ve státě propracovává do naprostých detailů → řídí se cvičením, oblékáním, samosprávou atd.
- z běžného života například:
  - ženy mohou mít sex od 19-ti, muži od 21 let (horkokrevní mladíci mohou i dřív, ale jen s neplodnými, nebo těhotnými ženami)

- plození dětí je určováno hvězdami
- je doporučováno, že hubené ženy, se rozmnožují s tlustými muži atd.
- kněži se nemají rozmnožovat - jejich děti by byly stejně slabé a navíc se má všechna jejich síla soustředit do mozku
- děti jsou vychovávány společně
- ženy se nesmějí zkrášlovat
- ženy společně s muži cvičí na cvičištích (všichni nazí atd.)
- rozebírá typy oblečení podle venkovní teploty
- zabývá se stravou (kuchařům velí lékaři - aby všichni byli zdraví)

Francis Bacon

- (1561-1626)
- vědec a filozof
- jeho záměrem bylo dostat se do politiky
- zpočátku se mu v politice moc nedařilo
- podařilo se mu dostat do parlamentu → šel stále výše a výše (stal se dokonce i lordem kancléřem)
- když byl nepohodlný, byl obviněn, že bral úplatky (byla to pravda - bylo to běžné a nepovažovalo se to za špatné - využívalo se to pro odstranění někoho z politiky)
- odešel z politiky → pobýval na venkově a věnoval se své vědecké a filozofické práci

- nejznámějším (ač nedokončeným a jím neceněným dílem) je **Nová atlantis**

Nová atlantis

- ostrov a na něm vládou vědci
- jeho zásadní tezí je „*vědění je moc*“
- lidé ze státu nesmí pryč (ale nevdí jim to - nechcou pryč - jsou spokojení)
- vědci mají velké laboratoře a pořád bádají
- jednou za 12 let mohou vědci vyjet do světa - představit své objevy a okouknout (mnohdy ukradnout) nové nápady
- sám autor je hlavním hrdinou - plaví se na lodi a ta ztroskotá
- poblíž je ostrov - k trosečníkům připluje člun → vezme všechny na ostrov
- vezmou všechny do domu - mají tam vše co potřebují (šaty, léky, jídlo)
- daří se jim tam dobře, ale nemohou z domu pryč - stýkají se s jedinou osobou a ta jim vždy zajistí vše co potřebují
- hlavní hrdina se té osoby zeptá proč je nepouští dále - říká, že se bojí cizích lidí (jsou **uzavřená společnost**)
- chce založit novou vědu - Nové organon

Nové organon

- měla to být součást rozsáhlého díla
- mělo mít 6 částí a mělo se jmenovat Obnovení věd

- napsal jen úvod a část, která se zabývala rozdělením věd
- nejdůležitější je aby se naše myšlení očistilo od předsudků a omylů
- předsudkům a omylům říká idoly
- idoly dělí do 4 skupin:

1) Idoly rodu

- předsudky, které plynou z toho, že jako lidé máme určité poznávací schopnosti (klademe důraz i na city) - prostě jsme lidé

2) Idoly jeskyně

- plynou z toho, že jedinec byl určitým způsobem vychován, vzdělán (předsudky zakládající se v jedinci)
- každý člověk má jen omezený pohled na svět, jako kdyby se koukal z jeskyně a viděl jen část světa (naše povaha a předsudky omezují náš výhled)

3) Idoly tržiště (trhu)

- předsudky plynoucí se špatného definování a ze špatného pochopení slov
- lidé se nedokáží shodnout a poté se jen dohadují jako na trhu

4) Idoly divadla

- jsme zvyklí přejímat cizí názory a neuvažovat nad nimi (přehráváme je jako herci v divadle)
- poté co si uvědomíme všechny své předsudky a omyly můžeme založit novou vědu
- základním jeho heslem bylo vědění je moc → založení nové vědy považuje za nejdůležitější

